

Yayın Geliş Tarihi (Submitted): Mart/March-2018 | Yayın Kabul Tarihi (Accepted): Eylül/September-2018

19. Yüzyıl Post-Romantik Bestecilerinden Aleksandr Nikolayeviç Skriyabin: Sanatı, Piyano Tekniği, Felsefesi*

*The Art, Piano Technique and Philosophy of Alexander Nikolayeviç Scriabin;
19th Century Post-Romantic Composer*

Dr. Öğr. Üyesi Duygu SÖKEZOĞLU ATILGAN¹, Öğr. El. Mustafa Emir BARUTCU²

Özet

Rus müziğinin önemli bestecilerinden biri olan Aleksandr Skriyabin, kattığı değerler ve bıraktığı eserler açısından müzik tarihinin ve piyano edebiyatının önemli bestecilerinden biri olmuştur. Skriyabin'in gizemci ve simgeci müzik anlayışı O'na uzak geleceğin bestecisi olma unvanını kazandırmış, piyano tekniğine, armonik yapılar ve nota yazımına getirdiği farklılıklar, O'nun karmaşık ve anlaşılması zor bir besteci olmasına neden olmuştur. Eserlerinde mitolojik bir kahraman olan "Prometheus" karakterini kullanan Skriyabin, bundan etkilenerek özel akor ve zincir gamlar ortaya çıkarmıştır. Bu araştırma; ülkemizde hakkında yeterince bilimsel araştırma bulunmayan 19. yüzyıl Post-Romantik bestecilerinden A. Skriyabin'in müzik dünyasındaki önemini belirtmek; hayatını, müzik felsefesini ve yarattığı eserleriyle 20. yüzyıl müziğine etkisini araştırmak ve bu çalışmaya benzer konular hakkında yapılacak diğer araştırmalara kaynak oluşturmak amacıyla yapılmıştır. Çalışma, A. Skriyabin'in hayatını ve 20. yüzyıl müziğine katkılarını konu alan betimsel bir araştırmadır.

Anahtar Kelimeler: Aleksandr Skriyabin, piyano, piyano tekniği

Abstract

Alexander Scriabin, one of the most important composers of Russian music, has been one of the most important composers of music history and piano literature in terms of values and works he left behind. Scriabin's mysterious and symbolist understanding of music has earned him the title of composer of distant future; the diversities he brought to the piano technique, the harmonic structure and the notating; caused him to be an abstruse and a complicated composer. Scriabin, using a mythological hero character "Prometheus" in his works, has been inspired from him and discovered special chord and chain scales. This research; performed to point out the importance of the 19th century Post-Romantic composer A. Scriabin in music world who doesn't have been researched sufficiently in our country; to investigate his life, his musical philosophy and influence the works he created on the music of the 20th century and to create research resources to be made about subjects similar to this

* Bu çalışma Mustafa Emir Barutcu'nun 2013 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladığı "19. Yüzyıl Post-Romantik Bestecilerinden Aleksandr Skriyabin'in Op. 62 No. 6 Piyano Sonatının İncelenmesi" adlı Yüksek Lisans tezinin bir bölümünden üretilmiştir.

¹ Afyon Kocatepe Üniversitesi, Devlet Konservatuarı, duyusokez@aku.edu.tr, Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0003-2755-4225>

² Afyon Kocatepe Üniversitesi, Devlet Konservatuarı, e.barutcu@hotmail.com, Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-7811-0096>

study. The study is a descriptive research that expresses A. Scriabin's life and contributions to the 20th century music.

Keywords: Alexander Scriabin, piano, piano technique

Giriş

Piyano, tarihsel gelişimi ve müziğe kattığı değerler açısından günümüzün vazgeçilmez enstrümanlarından biri olmuştur. Bu enstrüman için sayısız yapıtlar bırakan besteciler, tarihsel sürece de yenilikler katmışlardır. İlk icat edilen halinden çok uzakta olan günümüz piyanoları, ifadesi ve çalınışı bakımından zor bir enstrümandır. Dönemler boyunca işlevi ve kullanımı farklı olan piyano, kendi yarattığı edebiyatıyla bir kültür mirası olarak bize ulaşmış, tekniksel anlamda yenilikler kazandırılarak solo ve orkestra içerisinde yer alan bir çalgıya dönüştürülmüştür. Klasik dönemin ilk yarısında icat edilen piyano, daha çok saraylar içerisinde kullanılmıştır. Daha sonraki yüzyıllarda özellikle de Romantik dönemde büyük konser salonlarına alınmıştır.

Büyük besteciler, müzikal ifade de önemli bir yeri olan piyanoya, tekniksel açıdan yenilikler getirmişler ve araştırmalar yapmışlardır. Örneğin Beethoven, arpej, oktav ve hızlı parmak hareketleri gerektiren pasajlar yazmış, O'nun açtığı yolda Liszt, Chopin, Mendelssohn, Brahms, Rahmaninov, Çaykovski ve Skriyabin gibi besteciler devam ederek, piyanonun gelişimini devam ettirmişlerdir. Form, armoni gibi yapılar ile uzun ve anlamlı eserler yaratmışlar ve piyanoyu duygu patlamalarının yaşatılabildiği bir ifade aracı olarak kullanmışlardır. Yaşadıkları dönemler içerisinde besteciler, doğa, manzara, savaş, zafer, kahramanlık, ulusçuluk, memleket özlemi, siyasi hareketler, mistik olaylar gibi öğeleri sıkça kullanarak eser yazımı gerçekleştirmişler ve bunu ifade etmede piyanoyu kullanmışlardır. Yazdıkları eserlerde birbirlerini etkilemişler ve araştırmaları doğrultusunda hep ileriye gitmeyi istemişlerdir. Bu bağlamda incelediğimiz Rus besteci Aleksandr Skriyabin, piyano müziğine yenilikler katmış, armonik ve tekniksel anlamda değişimler göstermiştir. Gizemci tutumu ve kendini aşma isteğini benimsemesi, diğer bestecilere göre farklı bir noktaya gelmesine sebep olmuştur. O'nu, düşsel bir tını ozanı ve eşsiz bir minyatür ustası olarak tanımlayan 20. yüzyıl piyano tutkunları, Skriyabin'in piyanistliği ve besteciliği dışında felsefeci olarak da anılmasına neden olmuşlardır. İlk dönem yapıtlarında Chopin etkisiyle Romantik akımı yansıtan, orta döneminde yükselme çabası ile Liszt, Debussy ve Ravel'i benimseyen ve son döneminde Wagner'den etkilenerek sınırları aşmayı arzulayan düşüncesi, O'nun ne kadar farklı bir besteci olduğu kanısına varmamıza neden olmuştur. Ünlü müzik yazarı ve eleştirmeni Leyla Pamir'in (1993: 247) dediği gibi; "kendinden geçen ve kendini aşan yapısı sanatsal varlığının kodudur" sözü, Skriyabin'in kendi dönem bestecilerinden farklı olduğunun kanıtıdır.

Orta ve son dönem eserlerinde kullandığı karmaşık ritimler, atlamalı oktavlar, atonaliteye yönelişi ve kendi yarattığı armonisi ile hep en yukarıya ulaşma çabasında olan Skriyabin, mitolojik bir kahraman olan "Prometheus" karakterini kullanarak müziğe yeni bir yön kazandırmıştır. Bu araştırmada, 19. yüzyıl Post-Romantik bestecilerinden biri olan Aleksandr Skriyabin'in hayatı, sanatı, felsefesi incelenecek ve piyano eğitimine katkıları ele alınacaktır.

1. Sanat Eğitimi, Müzik Eğitimi ve Çalgı Eğitimi

Sanat, insanlığın geçirdiği evrimler doğrultusunda gelişmiş, her toplumda farklı bir görünüme bürünmüş ve insanlık tarihinin her döneminde var olmuştur. Sanatın duygusal, estetik ve düşünsel anlamda insan üzerinde etkin bir gücü olduğu da bilinmektedir. Nerede insan varsa, orada sanat vardır. Bu sebeple sanatsız toplum düşünülemez. Günlük yaşamı güzelleştiren ve zenginleştiren sanat, bireylerin birbirlerine yakınlaşmasını ve kaynaşmasını da sağlamaktadır. Sanat tarihçi E. H. Gombrich (1997: 15), sanat adı verilen bir şeyin olmadığını, aslında yalnızca sanatçıların olduğunu, yani bir zamanlar renkli toprakla bir mağaranın duvarına becerebildiklerince bizon resimleri çiziktiren, bugünse boya satın alıp reklam afişleri yapan ve yüzyıllardan beri daha birçok başka şeyleri üretenin insanlar olduğunu belirtmiştir. Hiç kuşku yok ki sanatın işlevi ve önemi, insan yaşamının vazgeçilmezidir. Duyguların, düşüncelerin ifade edilmesi ve bir anlama kavuşturulması, kendi kendine olabilecek bir durum değildir. Bu durumun işlev kazanması ve yol bulması ancak “sanat eğitimi” ile mümkün olabilmektedir. Sanat eğitimi, estetik davranış oluşturma ve kazandırma işidir. Aldığı sanatsal eğitim çerçevesinde birey, yaratma içgüdüsünü, farklı ve estetik düşünmesini, ayrıca bilincini kullanmasını öğrenmekte, bu bilgi doğrultusunda yaratmak istediği eseri estetiksel olarak ortaya koymayı ve biçimlendirmeyi hedef olarak seçmektedir. Sanat eğitiminin önemli bir dalı da müzik eğitimidir. Müzik eğitiminde amaç, nitelikli bir toplum oluşturulması, yaratıcı kişilik geliştirilmesi ve müziğin etkili bir araç olarak kullanılmasıdır (Bilen, 1995: 8).

“Müzik eğitimi, müziksel bilgi, beceri ve davranışların programlı bir şekilde bireylere/öğrencilere kazandırılmasıdır. Eski toplumlarda müzik öğretimi ile kulak eğitimi, ses eğitimi ve estetik/zevk eğitimi amaçlanıyor iken, günümüzde müziğin insan üzerindeki etkilerinin çok daha iyi anlaşılmasıyla bu amaçların geliştiği ve beklentinin arttığı görülür” (Türkmen, 2017: 49). Bu beklentiler içerisinde çalgı eğitimi ve yaratıcılık eğitimi de mevcuttur. Günümüzde müzik eğitimi dallarından biri olarak kabul edilen çalgı eğitimi, bireyin çalgı becerisinin artmasında ve müzikal kulağının gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. Kişinin zihinsel, bedensel ve ruhsal gelişiminde önemli bir yer tutan çalgı eğitiminin amacı, bireyin nitelikli bir insan olmasına, çalgı becerisinin geliştirilmesine ve yanında müzik sevgisini artırmasına sebep olmaktadır (Parasız, 2001: 3-4). Öğrenci, çalgı eğitimi aracılığıyla bütün müzikal bilgileri harmanlayıp yepyeni ifadeler yaratma fırsatı bulmaktadır. Bu bağlamda da müzikalitesini geliştirmektedir (Şeker, 2011: 1). Çalgı eğitimi içerisinde bulunan piyano, tarihsel gelişimi ve yarattığı etki bakımından günümüzün önemli enstrümanları arasında sayılmaktadır (Barutcu, 2013: 7).

Yaşadıkları dönemler içerisinde besteciler, doğa, manzara, savaş, zafer, kahramanlık, ulusçuluk, memleket özlemi, siyasi hareketler, mistik olaylar gibi öğeleri sıkça kullanarak eser yazımı gerçekleştirmişler ve bunu ifade etmede de piyanoyu sıklıkla kullanmışlardır. Yazdıkları eserlerde birbirlerini etkilemişler ve araştırmaları doğrultusunda hep ileriye gitmeyi hedeflemişlerdir. Bu bağlamda incelediğimiz Rus besteci Aleksandr Skriyabin, piyano müziğine yenilikler katmış, armonik ve tekniksel anlamda değişimler göstermiştir. Yazdığı piyano eserleriyle yaşadığı yüzyılı ve sonrasını derinden etkileyen ve tekniksel anlamda piyanonun gelişimine katkıda bulunan bestecilerden biri olan Skriyabin’e geçmeden önce piyano, piyano tekniği ile piyano eğitimi konularını da ele almak yerinde olacaktır.

1.1. Piyano ve Piyano Tekniği

Piyanonun ilk ortaya çıkışı 1711 yılında İtalya'nın Floransa kentinde "Bartolomeo Cristofori" tarafından "Piano e Forte" (hafif ve kuvvetli) adıyla olmuştur. Bu alet üzerinde hem güçlü hem de hafif ses çıkarmak mümkün olduğundan ismine "Piano e Forte" denmiştir (Fenmen, 1947: 5). Klavyeli bir çalgı olan piyanoda ses üretimi, tuşa basıldığı anda harekete geçen çekiçlerin tellere vurması sonucu oluşmaktadır (Gültek, 2007: 15).

Piyanoyu ilk kullanan ve piyano için ilk beste yapan kişi, Muzio Clementi'dir. 1773 yılında henüz 18 yaşında olmasına rağmen üç tane piyano sonatı bestelemiştir. Piyanonun yaygınlaşmasını sağlayanlar ise; Clementi, C. Bach ve Schroeter'dir. Bu bestecilerin sıklıkla bu enstrümanı kullanması, belki de piyano yapımcılarının dikkatini çekmiş ve günümüz piyanolarının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Fenmen, 1947: 7-9).

Piyano tekniğinin tarihsel gelişimi, 18. yüzyılda yani Klasik dönemde M. Clementi, J. Haydn, W. A. Mozart, C. Czerny, L. v. Beethoven ile başlamıştır. Ancak piyanoya ilk etüt yazan kişi C. Czerny'dir. Piyanonun teknik sınırlarını aşan Beethoven, kullandığı zor pasajlarla, oktav hareketleri ile bir sonraki dönem olan Romantik döneme piyanoyu hazırlamıştır. Beethoven'ın bıraktığı izden devam eden piyanistler; F. Schubert, F. Chopin, R. Schumann, F. Liszt ve J. Brahms piyanonun gelişimine katkı sağlamışlardır (Barutcu, 2013: 14). Bu bakımdan piyano, teknik ve müzikal açıdan zor bir enstrümandır. Eğitimin ilk aşamalarında el tutuş pozisyonu, oturuş şekli, tuşa basma açısından parmak hareketleri, el, kol ve omuz rahatlığı oluşturmak önemlidir. Başlangıç seviyesindeki bir piyaniste eser seçerken dikkat edilmeli ve onu zorlamayacak seviyede eserler verilmelidir. Sağlam bir teknik yapı oluşturmak adına iyi bir öğretmenle çalışmak, öğrencinin piyanistlik geleceği açısından çok önemlidir. Sağlam bir eğitim almayan birey, ileride sakatlıklara kadar giden sorunlarla mücadele etmek zorunda kalabilir. Bunun için iyi bir eğitime ve disiplinli çalışmaya ihtiyaç vardır. Piyano tekniğinin ve müzikal yeteneğinin tam anlamıyla oluşabilmesi için küçük yaşlarda eğitime başlamak, bu enstrümanın zorluk derecesini bir nebze de olsa azaltmaktadır. Çünkü 7 yaşında piyano çalmaya başlayan bir bireyin kas yapısı ile 20 yaşında piyano çalmaya başlayan bir bireyin kas yapısı aynı değildir.

Piyanoda el, kol ve parmak kullanımı dışında pedal kullanımı da önemlidir. Çünkü yorumlanan esere ifade katmak, bir anlam vermek pedal ile mümkündür. Doğru pedal kullanmak için, iyi ve hassas bir kulağa ihtiyaç vardır. Bu yüzden piyano eğitimi sürecinde teknik bilgilerin dışında pedal bilgisi de öğrenciye sunulmalıdır. Son iki yüzyıldan beri bütün dünyada yaygınlık kazanan piyano, okullara evlere kadar girmiş, kendisinden önce ve sonra üretilmiş olan diğer klavyeli çalgıların yanında üst düzey bir konuma gelmiştir (Say, 2005a: 423).

1.2. Piyano Eğitimi

"Uzun ve karmaşık bir süreç olan piyano eğitiminde, öğrenciye ilk derslerden başlayarak bilinçli, sürekli ve özenli uygulanması gereken temel davranışların kazandırılması son derece önem taşımaktadır" (Ercan: 2008: 8).

Piyano eğitimi, sabır ve disiplin gerektiren bir eğitim sürecidir. Başlangıç seviyesinde bulunan bir öğrenciye, oturuş şeklinden el pozisyonuna kadar olan kısmın tamamının, sıkılmadan ve yorulmadan anlatılması ve çalıştırılması önemlidir. Ayrıca parmak kullanımı açısından egzersiz verilmeli ve bu yolda, ileride karşılaşılabilecek sorunları en aza indirebilmek için yol gösterilmelidir. Piyano öğreniminde, alıştırma ve müzikal etki, piyano eğitiminin ilkelerinden biridir. Bu süreçte piyano eğitimindeki temel davranışlar kazandırılmalı, bilgi, uygulama ve hissetme davranışları da bir bütünlük içerisinde geliştirilmelidir. Piyano eğitimi, çalmayı öğrenme durumu dışında, yorumlama, yaratıcılık ve müzikal kişiliğin oturtulması açısından da önemlidir (Ercan, 2008: 8).

Piyano eğitimi başlangıcında bir öğretmenin dikkat etmesi gereken bazı hususlar vardır. Bu hususlar piyanodaki oturuş biçimi, elin tuşlar üzerindeki duruş biçimi ve adalenin gevşetilme şeklidir. Piyano çalarken yapılacak hareketlerde birçok adale (el, kol, omuz vb.) iş görmektedir. Hareketlerin rahat yapılabilmesi için bu adaleler sıkılmadan ve gerginleştirilmeden piyano çalınmalıdır. Eğer sıkma ve gerginleştirme durumu gerçekleştirilirse, çalışılan eser sonuna kadar getirilemeyebilir. Bu hususlara dikkat edilmediğinde, bir piyanistin sağlam ve kaliteli çalması beklenmediği gibi, ileride sakatlık gibi büyük problemlerle karşılaşabileceği de düşünülmektedir. Bu yüzden iyi bir eğitim ve çalışma, piyano çalma temelinin yapı taşıdır.

Piyanoya hâkim olabilmek için piyanistik organları kontrol altına almanın öneminden bahseden piyanist Seba Baştuğ Şen, bu konuyla ilgili şöyle bir açıklama yapar: “Enstrümana hâkimiyet, piyanistik organları kontrol altına alarak onları istediğimiz gibi kullanabilmektir. İsteddiğimiz gibi kullanamazsak duyduklarımızı, hissettiklerimizi bütünüyle aktaramayız ve o zaman da piyanoyu kendimizin bir parçası, bir uzantısı olarak göremeyiz. Dolayısıyla enstrüman üzerinde hâkimiyet de kuramayız” (1999: 21-22) diyerek piyanistik organları kontrol altına almanın önemine vurgu yapar. Bir piyano öğrencisi çalışacağı eseri iyi analiz etmeli, tekniksel çalışma durumunu iyi belirlemeli ve o eser üzerinde uzun bir zaman harcamalıdır. Bu paralelde öğretmen, öğrencinin yeterli olmadığı yerlerde yardım etmeli ve öğrenciye kolaylık sağlaması açısından çalışma yöntemleri geliştirmelidir.

Gerekli teknik seviyeye ulaşmış bir piyanist, eser çalımı konusunda inceliklere sahip olabildiği gibi, eser seçimini de özgürce yapabilmektedir. Birçok eğitim sürecinden geçmiş olmasına karşın hâlâ çalışacağı eserlerde öğrenecek çok şeyi olduğunu fark edebilmektedir. Eser konusunda virtüozitesini gösterebilecek eserlere yönelmesi, onun bilgi, beceri ve isteğine kalmıştır.

Bu makalenin konusu olan Aleksandr Skriyabin, yaşadığı yüzyılda piyano eğitimine önemli katkılar sağlamış Rus bestecilerinden biridir. Gizemci tutumu ve kendini aşma isteğini benimsemesi, diğer bestecilere göre farklı bir noktaya gelmesine sebep olmuştur. Bundan dolayı piyano eğitimi sürecinde Skriyabin çalmak, hem tekniksel hem de müzikal anlamda zordur. Skriyabin 19. yüzyıl sonlarında yaşamış ve yaşadığı döneme de damgasını vurmuştur. Romantik Dönemin son aşaması olan Post-Romantizm, Skriyabin’in içinde yaşadığı dönem olduğundan, burada Romantik Dönem’den ve Post-Romantizm’den de kısaca bahsetmenin gerekli olduğu düşünülmektedir.

2. Romantik Dönem ve Post-Romantizm

Romantik dönem, 18. yüzyıl sonundan başlayarak 19. yüzyılı baştanbaşa kapsayan ve 20. yüzyılın başına kadar uzanan dönem olarak bilinmektedir (İlyasoğlu, 1999: 77). Romantik dönem duygu, coşku ve imgeye aşırı yer veren bir dönemdir. Besteciler klasiklerden ayrılıp, izlenimcilik ve anlatımcılığa yönelmişlerdir. Almanya’da Beethoven, Polonya’da Chopin, Macaristan’da Liszt, İtalya’da Verdi, Fransa’da Berlioz 19. yüzyılı tümüyle kapsayan Romantik dönemin temsilcileri olarak anılmışlardır (Sözer, 1986: 654).

Romantik dönem üç gruba ayrılmıştır. Erken Romantik 1800 ve 1830 arası, Yüksek Romantizm 1830 ve 1850 arası ve Geç Romantizm diğer adıyla Post-Romantizm 1850 ve 1890 arasındadır (Bahadır, 2008: 12). Post-Romantik bestecileri “Geç Romantizm içinde yaşayanlar” ve “Çağdaş dönemi hazırlayanlar” şeklinde kendi içinde ikiye ayrılır. Geç Romantizm içinde yaşayan besteciler: Bruckner, Brahms, Franck ve Çaykovski; Çağdaş dönemi hazırlayan besteciler ise: Faure, Grieg, Mahler, Rimski-Korsakov, Wolf, Skriyabin, Regner, Rahmaninov ve Richard Strauss’dur (İlyasoğlu, 1999: 82).

Post-Romantizm, 19. yüzyılı 20. yüzyıla hazırlayan başlıca müzik akımlarından biridir. Ahmet Say Post-Romantizmi şöyle anlatır; Post-Romantizm’de düş dolu dünya kurma istemi yaygındır ancak buna karşıt olarak da gerçeklik ve maddecilik de kullanılmıştır. Bu, önceleri edebiyatta ortaya çıksa da zaman kaybetmeden müziğe doğru kaymıştır (2010: 115). Dönemin getirdiği yenilikler doğrultusunda besteciler eserlerinde yoğun bir biçimde dramatiklikten ve ulusçuluktan bahsetmişlerdir. Ayrıca değişen dünyada yeni arayışlar içerisine girmişler ve yeni müziğin adımlarını atmışlardır. Bu değişim ve gelişim 20. yüzyıl müziğini hazırlamış ve modernizm yapısını ortaya çıkarmıştır (Barutcu, 2013: 25). Post-Romantizm aslında bir geçiş dönemi olarak kabul edilmektedir. Bu geçiş döneminde yaşamış ve Çağdaş döneme geçişi hazırlamış olan besteciler, Yüksek Romantik olarak adlandırılan ikinci dönem Romantiklerden olan Wagner’in izinden gitmişler ve eserlerinde şiirsellik öğesini, mitolojik ve masalsi betimlemeleri sıkça kullanmışlardır. Buna örnek verebilecek besteci Aleksandr Skriyabin’dır. Skriyabin, eserlerinde mitolojik bir kahraman olan “Prometheus” karakterini kullanmış ve bundan etkilenerek özel akorlar ortaya çıkarmıştır.

3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışma; ülkemizde hakkında yeterince bilimsel araştırma bulunmayan 19. yüzyıl Post-Romantik bestecilerinden Aleksandr Skriyabin’in müzik dünyasındaki önemini belirtmek; hayatını, müzik felsefesini ve yarattığı eserleriyle 20. yüzyıl müziğine etkisini araştırmak ve bu çalışmaya benzer konular hakkında yapılacak diğer araştırmalara kaynak oluşturmak amacıyla yapılmıştır.

Araştırma; Aleksandr Skriyabin’in hayatını incelemesi, bestecinin müzik felsefesini konu edinmesi, ülkemizde hakkında çok fazla bilgi bulunmayan bestecinin öneminin vurgulanması, besteci hakkında ülkemizde yeterli araştırma yapılmadığından konu hakkında kaynak oluşturması bakımından önemli görülmektedir.

4. Yöntem

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma; 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başında yaşamış olan Aleksandr Skriyabin'in hayatını, sanatını, eserlerini, felsefi tutumunu, piyano tekniğini araştırarak ve tarama modelini esas alan betimsel bir araştırmadır.

“Betimleme yöntemi, olayların, olguların, nesnelerin, kurumların veya çeşitli durumların ne olduklarını veya belli özelliklerin neler olduğunu ortaya çıkarma işlemleridir” (Cebeci, 2010: 7). Betimle yönteminde araştırmacı neye yönelmişse önce onu tanıyıp anlaması ve anlatabilmesi yani betimlemesi gerekir. Bu yönüyle betimle yöntemi her araştırmanın bir bölümünü veya tamamını da oluşturabilir (Cebeci, 2010: 7). Bu araştırma ayrıca, A. Skriyabin'in hayatını, sanatını, eserlerini, felsefesini, piyano eğitimine katkılarını ve piyano tekniğini anlatan bir biyografi çalışmasıdır. Alpaslan (2009) biyografiyi edebiyat, siyaset, spor, müzik gibi alanlarda başarı göstermiş, önderlik etmiş kişilerin yaşamlarının anlatıldığı kısa veya uzun metinlere verilen genel ad olarak; Ağca (1999) ise biyografiyi, toplumların çeşitli alanlardaki gelişim ve değişiminde önemli roller üstlenmiş kişilerin yetişme tarzlarının, yaşadıkları olayların, bu olaylardaki etkilerinin ve eserlerinin ele alınıp anlatılması (Akt; Erdem, 2010: 66) olarak tanımlamaktadır.

4.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini, 19. Yüzyıl Post-Romantik bestecileri; örneklemi ise, 19. Yüzyıl Post-Romantik bestecilerinden biri olan ünlü Rus besteci ve piyanist Aleksandr Nikolayeviç Skriyabin oluşturmaktadır.

5. Bulgular

Bu bölümde Aleksandr Nikolayeviç Skriyabin'in hayatı, sanatı, eserleri, felsefesi, piyano eğitimine katkıları ve piyano tekniği ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

5.1. Hayatı

Aleksandr Nikolayeviç Skriyabin 6 Ocak 1872 yılında Rusya'da doğmuştur (İlyasoğlu, 1999: 172). Aslen asker olan babası, yaşamını hariciyeciyi olarak yurt dışında geçirmiş olup, aynı zamanda Türkiye'de de bulunmuştur. Annesi Ljubov Petrovna'nın St. Petersburg Konservatuarı'ndan mezun olduğu ve parlak bir konser piyanisti olduğu bilinmektedir. Skriyabin'in doğumundan bir yıl sonra annesi vefat etmiş, Skriyabin, annesi gibi piyanist olan teyzesi tarafından yetiştirilmiş ve ilk piyano derslerini teyzesinden almıştır. Baskıcı babası yüzünden askeri okula gitmek zorunda kalmış olan Skriyabin, buna rağmen müzikten hiçbir zaman kopmamıştır. 11 yaşında müziğe profesyonel anlamda başlamış, piyano, solfej, form bilgisi, armoni derslerini besteci ve kuramcı olan George Konjus'tan almıştır. 1884'te Konjus, O'nu

ünlü Rus besteci Sergei Tanayev ile tanıştırmış ve müzik eğitimine devam etmesini sağlamıştır. Müzik ve piyano eğitiminin verildiği, sadece erkek öğrencilerin girebildiği ve yatılı olarak okunabilen Nikolai Sveryev Müzik Okulu'na dâhil olmuş ve burada sınıf arkadaşı Rahmaninov ile birlikte Tanayev'in sınıfında kontrpuan derslerini sürdürmüştür (Pamir, 1993: 29).

1888 yılında Moskova Konservatuvarı'na giren Skriyabin, burada Vasily Safonov ile piyano, Tanayev ve Arenski ile de kompozisyon çalışmıştır (Say, 2005b: 330; Selanik, 2010: 289). Aşırı çalışması sonucu sağ elini sakatlamış ve bu yüzden sol el için yazılan op. 9 noktürn prelüdünü bestelemiştir. Öğrencilik yıllarında kompozisyon çalışmalarını geliştirmiş ve editör olan Belaiyev tarafından ilk eserleri yayımlanmıştır. 1895'te parlak bir piyanist olan Skriyabin'in eserlerini tanıtan Avrupa turnesi, Belaiyev'in sponsorluğunda gerçekleştirilmiştir (Feridunoğlu, 2005: 181).

Skriyabin'e "Rusya'nın Chopin'i" unvanını veren hocası Safonov ile yakın bir arkadaşlık içerisinde giren Skriyabin, piyano bölümünden 1892 yılında altın madalya ile mezun olmuştur. Moskova Konservatuvarı'nda okuduğu yıllar içerisinde opus sayısı olmayan "sol diyez minör fantezi sonat" ve yine opus sayısı olmayan "mi bemol majör sonat"ı bestelemiştir (Pamir, 1993: 30). "1897 yılında Skriyabin, ilk büyük eseri op. 20 piyano konçertosunu tamamlayarak Odesa'da ilk çalınışını gerçekleştirmiştir" (Feridunoğlu, 2005: 181-182).

Skriyabin; Moskova, St. Petersburg ve Paris, sonrasında da Avrupa'nın tüm ülkelerinde hatta Amerika'da sürekli olarak konserler vermiş ve büyük üne kavuşmuştur. 1900'den sonra da artık kendi eserlerini kronolojik bir sıraya göre sergilemeyi sürdürmüştür. Ayrıca 1898-1903 yılları arasında Moskova Konservatuvarı'nda piyano ve kompozisyon bölümlerinde profesör olarak çalışmıştır (Pamir, 1993: 30). Müzik etkinliğini 1905'e kadar İsviçre'de, 1908'den 1910'a kadar da Belçika'da sürdürmüştür (Selanik, 2010: 289).

1910 yılında arkadaşı olan şef S. Kuzevitzki'nin önerisi üzerine Volga Nehri'nde bir gemiyle resital turnesine çıkan besteci, bu dostuna ithaf ettiği "*Prometheus, Le Poeme Du Feu/ Prometee, Ateşin Şiiri*" adlı piyano ve orkestra için yazdığı eserin dünya prömiyerini, Kuzevitzki yönetimindeki Moskova Senfoni Orkestrası eşliğinde 1911 yılında gerçekleştirmiştir (Say, 2005b: 331). Konser sonrası eleştirmenlerden biri bu eser için; "çağımız müziğinin en özgün yapıtı, bugün ile yarın arasındaki köprü" değerlendirmesini yapmıştır (Pamir, 1993: 31). 1914 yılında Londra'ya giden besteci, Henry Wood yönetiminde "*Prometee*" adlı eserinin solistliğini yapmış, ayrıca kendi piyano eserlerinden oluşan bir resital vermiştir. 15 Nisan 1915 akşamı St. Petersburg'da sunduğu son resitalinden sonra dudağında beliren iltihap, birkaç gün içinde kan zehirlenmesine dönüşmüş, müzik tarihinin en büyük yeteneklerinden biri olarak kabul edilen Skriyabin, 27 Nisan 1915 günü 43 yaşında dünyaya gözlerini yummuştur (Say, 2005b: 331). Ve böylece Skriyabin'in

yaşamı, müzik tarihindeki en olağanüstü ve en özgün bestecilerden biri olarak ani yükselişinin orta yerinde yarıda kesilmiştir (Leikin, 2011: 1).

Besteci 1915'te öldüğünde Rusya, Birinci Dünya Savaşı'nın yıkım ve kaosuyla ezilmiş durumda olmasına rağmen, Moskova sokakları baştanbaşa cenaze töreninde yürüyen binlerce insanla doluydu. Skriyabin ölümünden çok kısa bir süre sonra da Bach, Beethoven, Chopin ve Wagner'le eşit öneme sahip "20. Yüzyılın en büyük dehası" olarak ilan edildi (Leikin, 2011: 1).

5.2. Sanatı

Skriyabin evrensel bir dahi, gizemci ve simgeci bir besteci olarak tanınmaktadır. Müzikolog ve felsefeci, aynı zamanda yakın bir dostu olan Boris de Schloezer, Skriyabin'in yapıtlarını ve düşünce dünyasını üç döneme ayırarak şöyle sıralamıştır:

1888-96 yılları arasındaki çocukluk yapıtlarını (örneğin, op.1 fa minör valsten başlayarak) ve 1902'nin 2. Senfoni ve op. 30/4. piyano sonatına kadar ki süreyi birinci döneme; 1902'nin op. 30/4. sonattan 1910'un orkestra, koro ve piyano için yazılan op. 60 "Prometheus" yapıtına kadar ki süreyi ikinci döneme; 1909-1910 "Prometheus"tan başlayarak, 6, 7, 8, 9 ve 10. piyano sonatlarını, op. 72 "Aleve Doğru" yapıtını ve op. 73, op. 74 Prelüd'lerini kapsayan süreyi de üçüncü döneme ayırmıştır (Pamir, 1998: 251).

İlk eserleri (iki senfoni, piyano konçertosu, üç sonat, yedi prelüd, piyano parçaları) 1890-1903 yıllarının Rus müziği ile pek ilgili görünmez. Skriyabin'in müzik kökeni Romantizmdir, bu yüzden de ilk dönem eserleri Chopin'in müzik anlayışını yansıtmaktadır. Önceleri Chopin'e hayranlık duyan daha sonra Richard Strauss'un felsefi eğilimli senfonik şiirlerini keşfedince, partiyonlarını teosofik bir mesaj ifade edebilecek noktaya dek yükseltmek isteyen Skriyabin'deki bu dikkate değer değişim, Debussy ve R. Strauss'un eserlerini dinlemesinden sonra ortaya çıkmıştır. Özellikle R. Strauss'un "Ölüm ve Değişim" ile "Zerdüş Böyle Dedi" Senfonik Şiirleri, metafiziğe yönelmesine neden olmuştur. Skriyabin'in amacı empresyonizm ile tasavvufu (Teosofi) birleştirmektir. İlahi Şiir (1903), Vecd'in Şiiri (1907-08), Promethee Ateşin Şiiri (1909-10) gibi eserlerinde ya da piyano sonatlarında müziğin özünü değiştirmek ve notalar aracılığı ile varlığın ve ruhun özünü anlatmak çabası içindedir. Ayrıca Skriyabin'in orta dönem eserlerinde Liszt, Debussy ve Ravel etkileri de görülmektedir (Pamir, 1998: 249; Selanik, 2010: 288-289)

Skriyabin'in son dönem eserleri de R. Wagner'in "Tristan Armonileri"ni, hatta Anton Webern'in müzik anlayışını yansıtmaktadır (Pamir, 1998: 249). R. Wagner, "Tristan Armoni" yapısını "Tristan Und İsolde" eserinde göstermiştir. Bu eser 3 perdelik romantik bir eserdir (Sözer, 1986: 787). Wagner, kullandığı armonisinin ismini bu eserden almıştır. Tristan akoru'nu, fa-si-re diyez-sol diyez notaları oluşturmaktadır. Fa-si arası artık dörtlü Tritonus, si-re diyez arası majör üçlü ve re diyez-sol diyez arası ise tam dörtlüdür. Bu akor sonraki ölçüde, mi-sol diyez-si-re akoruna yani dominant yedili akoruna çözümlenmektedir. Skriyabin, "Prometheus akoru"nda bu akordan (Tristan) esinlenmiştir.

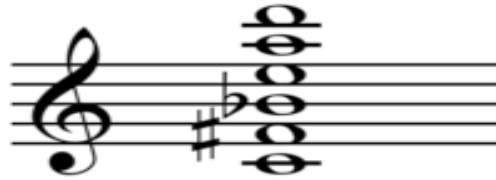
Şekil 1. Tristan akoru



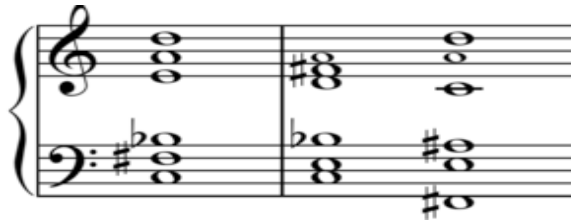
Skriyabin son döneminde tonal müzikten uzaklaşmış, ilk dönemde sergilediği sakin, birbirini tamamlayan tonal armoni sezinlemesini bir kenara bırakarak, dörtlü armoniye yönelmiş ve kendi buluşu olan “Prometheus akoru”nu ortaya çıkarmıştır.

Bestecinin “Prometheus akoru” olarak nitelenen öncü armonik yaklaşımı, O’nun ölümünden sonra da uzun yıllar tartışmalara sebep olmuştur (Say, 2005b: 331). 1911’de yazdığı “Prometheus” adlı senfonik şiirinde de “Prometheus akoru”nun renkli ışıklarla birlikte kullanılmasını istemiştir (Say, 2001: 120). Skriyabin bu akorla (Prometheus) yeni bir müzik üslubu doğurmuştur. Prometheus akoru, dörtlü aralıkların üst üste dizilmesiyle oluşan 6 sesli bir bileşendir. Bu 6 sesin sesleri do-fa diyez- si bemol-mi-la-re’dir. Do-fa diyez arası artık dörtlü yani “Tritonus”, fa diyez-si bemol arası eksiltilmiş dörtlü (majör üçlü), si bemol-mi arası yine “Tritonus”, mi-la ve la-re arası tam dörtlüdür. Kimi müzikologlara göre bu akor, doğuşkanlardan ve doğa seslerinden türetilmiştir. Kimilerine göre ise “Klasik-Romantik” müzikten türetilip geliştirilmiştir (Pamir, 1993: 24).

Şekil 2. Prometheus akoru

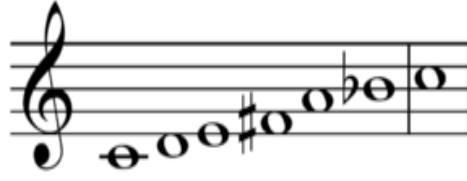


Şekil 3. Do ve Fa Diyez üzerine kurulan prometheus akoru



Şekil 3’ün 2. ölçüsünde bulunan la notası küçük yazılmıştır. Bunun nedeni, iki akorda bulunan la sesinin ortak ses olmasıdır.

Şekil 4. Prometheus akorunun gamı



Piyanist ve araştırmacı Leyla Pamir (1998: 249-250), bestecinin yaratıcılığını şöyle özetlemektedir:

“Dünyayı sanatsal araçlarla değiştirme istemi, tüm sınırları aşan “Prometheus” edimi ve nesnenin “Uçuş”, “Yükseliş” gibi imgelerle yenilmesi, Skriyabin’in sanatsal varlığının kod’u olur. Zaman kavramının ötesindeki bu mistik ütopik öğeler, müzikte özgün armoni bileşimlere, eşsiz derinlikteki boyutlara varır. “Kendinden geçen” ve “kendini aşan” gerilimlerle bu müzik, gizemli karanlıkların uçurumlarına uzanır. Sürekli bir akımı, serbest tutanaksız ezgiler sergiler. Bu güçlü dürtülerle Skriyabin’in müziği Klasik ve Neo-Klasik müziğin tam karşıtıdır”.

Skriyabin’in bu müzik kuramı, günümüzün ötesine kadar gitmektedir. Mistik, felsefik ve simgeci bir tutum sergilemesi, müzik sanatını kullanarak dünyayı değiştirme çabası önemli karakteristik özelliğidir. Besteci, felsefi kavramlarını her zaman piyano ile ifade etmiştir. Bu, O’nun piyanist olmasından kaynaklanan bir durumdur. Türk piyanisti Toros Can, Skriyabin hakkında şunları söylemektedir:

“Skriyabin’in müziğindeki gelişim, müzik dünyasında benzerine az rastlanır. Müziği bilinen tonaliteden uzaklaşsa bile atonalite kabul edilmez. Piyanistliği ile de ün yapan bestecinin en önemli yapıtları bu enstrüman için olmuştur. Skriyabin’i diğer bestecilerden ayıran ve onu özel kılan nitelik sadece gizemcilik değil hayal gücünün evrenselliği ve metafizik doktrinidir” (www.toroscan.home.anadolu.edu.tr, 2012).

Skriyabin’in, bu mistik ve ütopik yaklaşım şekli, O’nun müzik tarihinde önemli bir yere konulmasına neden olmuştur. Pamir ve Can’ın belirttiği gizemliliği, müzik kuramı ve kendini aşan armonik bileşenleri, O’nun diğer bestecilere göre farklı bir müzik yapısı olduğunu kanıtlamaktadır. Op. 60 5. Senfonisi yani “Promethee Ateşin Şiiri” eseri, buna örnek olabilecek bir yapıttır. Bu eserin en büyük özelliği, ışığın, rengin ve mimarinin kullanılmasıdır.

Müzik yazarı Ahmet Say “Müzik Tarihi” adlı kitabında Skriyabin’le ilgili şöyle bir yorumda bulunmuştur: “Tonsuz müziğin sınırlarını bilinçle aşan ve derin mistik düşüncelerinin kaynağından kendine özgü gizemli duyguların buluşçu zenginliğine ulaşan büyük bir müzik ustasıdır” (2006: 472).

Skriyabin fonu başkanı ve bestecinin torunlarından biri olan Aleksandr Skriyabin, “Rusya’nın Sesi” radyosuna verdiği demeçte; Skriyabin, sadece müzik alanında ki deneylerde güç kazanmıştır. Buna örnek olabilecek eseri “Promethee Ateşin Şiiri” eseridir. Bu eseri Skriyabin ilk olarak seslerin, ışık ve renk vermesi açısından, halka şeklinde rengârenk ampullerden oluşan bir aygılla gerçekleştirmiş ve bir apartman dairesinde bu

ayıtı kullanarak dinleyicilere “Promethee Ateşin Şiiri” eserini yorumlamıştır. Aslında bunu, başka bir esere hazırlık olarak yaptığı düşünülmemekte, amacının da ses, renk, koku, dans, şiir ve mimariyi birleştirerek bir eser yaratmak olduğu bilinmektedir. Fakat bu yapacağı eserinin sadece bir kısmının taslağını yazabilmiştir ve bunu hayata geçirememiştir (www.gundemrusya.com, 2012) şeklinde yorumda bulunmuş ve şöyle devam etmiştir:

Skriyabin’in bazı düşüncelerini hayata geçirmek günümüzde teknik olarak mümkündür, fakat gerçekte kimse bestecinin düşüncelerini hayata geçirememiştir. Eserlerinde ifade ettiği fikirleri anlamak için ilerici bir insan olmak gerekir. Böylelikle eskiden olduğu gibi bugün de Skriyabin, uzak geleceğin bestecisi olarak yerini korumaktadır (www.gundemrusya.com, 2012).

İngiliz müzik eleştirmeni, yazar, besteci ve organist Arthur Eaglefield Hull, Skriyabin’le ilgili olarak yazmış olduğu makalesinde O’nun sanatını şöyle ifade eder: “Müzik sanatındaki hiçbir devrim –belki de bütün sanat tarihi içinde- Rusya’nın büyük müzik dehâsı Aleksandr Skriyabin’in etkisinden daha dikkat çekici değildir” (1916: 601).

5.3. Eserleri

Skriyabin, Post-Romantik dönemde yaşamış ve hiçbir akımla da özdeşleşmemiştir (İlyasoğlu, 1999: 173). Kendi yaratmak istediği müzik düşüncesini geliştirmek ve onu yaygınlaştırmak istemiştir. Eserlerinde dönem dönem farklılıklar gözetmiştir. İlk dönem eserleri içerisinde Chopin hayranlığı ilk göze çarpan özelliğidir. Müzikal açıdan gelişimi, açılması ve kendini bularak özgürce ifade etmesi belki de Chopin sayesinde olmuştur. O’nun için söylediği şu söz, belki de bu kaniya varılmasına neden olmuştur: “Onu kardeşim gibi seviyorum, geceleri notalarını yastığımın altına koyuyorum” (Pamir, 1998: 255). Ancak Skriyabin’in armonileri, Chopin’in armonilerine göre daha önde, Vals’leri ise Chopin’inkine göre daha şematiktir. Üç eseri dışında (Sol Diyez Minör, Fa Minör, Re Bemol Majör Vals’leri) Skriyabin de, Chopin’de olduğu gibi sert Polonez ritimler, vurgular, sürekli devam eden akorlar ve tekrarlanan ezgi motifleri görülmektedir (Pamir, 1998: 252).

Şekil 5. Op. 38 la bemol majör vals (159. ölçüden 169. ölçüye kadar)



Skriyabin, impromptu formunu mazurka formuyla birleştirerek, “İmpromptu a’la Mazur” adıyla ortaya yeni bir form çıkarmıştır. Mazurkalarındaki teknik zorlukların üstesinden gelebilmek için Skriyabin, rubato, riterdando ve accelerando gibi terimleri fazla kullanmıştır. Bununla beraber ilk dönem nota yazımını sade tutmuştur.

Şekil 6. “İmpromptu a’la Mazur” op. 7 no. 1’den örnek (İlk 6 ölçü)



Şekil 7. “İmpromptu a’la Mazur” op. 7 no. 2’den örnek (İlk 6 ölçü)



Elini sakatlamasının acısıyla bestelediği ve sol el için olan op. 9 noktürn prelüdü, içe dönük yapısı ile birlikte umut ve zafer dürtülerini hissettirir. Burada amacının kadere boyun eğmemek olduğu rahatlıkla söylenebilir. Çünkü kullandığı noktalı ritim figürler, dinleyicide bu izlenimi bırakmaktadır.

Şekil 8. Op. 9 Noktürn Prelüd’ün 7, 8 ve 9. ölçülerinde bulunan noktalı figürler



Piyano için yazdığı op. 6 no. 1 piyano sonatını, Chopin’in Cenaze Marşı’ndan etkilenerek yazdığını kendisi söylemiştir. Gençlik döneminde inişler çıkışlar yaşayan besteci, bu eserinde “ppp” ve “pppp” terimleri ile hafiflik ve incelik istemiştir (Pamir, 1998: 254).

Şekil 9. Op. 6 no. 1 piyano sonatının 1. bölümünün son 3 ölçüsü



Skriyabin'ın teknik pasajlarında bol arpejlere, karışık ritimlere, büyük fortelere, oktavlara ve çift seslere sık rastlanmaktadır. Bu durumdan dolayı teknik açıdan piyanonun piri sayılan bestecileri örnek alması ve bunları geliştirmesi, piyano tekniği açısından Skriyabin'ın ne kadar zorlayıcı bir besteci olduğunu kanıtlamaktadır (Barutcu, 2013: 34).

Şekil 10. Op. 6 no. 1 piyano sonatından teknik pasajlar için bir örnek (100, 101 ve 102. ölçüler)



2. Sonatında da Chopin etkisi devam etmektedir. Skriyabin'ın piyano sonatlarında ve etütlerinde Liszt etkisi de görülmektedir.

Şekil 11. Op. 8 no. 12 re diyez minör etütten örnek (34. ve 35. ölçüler)



Şekil 11'de görülen op. 8 no. 12 etüdündeki oktav ve akor kümeleri Liszt'in birçok eserinde de göze çarpmaktadır. Skriyabin ilk dönem yapıtlarının sonlarına doğru artık tonalite kavramından yavaş yavaş çıkmaya başlamıştır. Bestecinin 15 ve 31 yaşları arasında ki (1886-1902) eserlerine bakıldığında, O'nun tipik bir Geç Romantik ve benzersiz biri olduğu görülmektedir (Pamir, 1993: 50).

Şekil 12. Skriyabin'ın İlk Dönem nota yazımı (si minör Mazurkanın ilk 13 ölçüsü)



Skriyabin orta döneminde yani 1900 sonrasında ki dönemde felsefe ile ilgilenmeye başlamıştır.

Orta dönemin başlangıcı olan ve ilk döneminin sonu olan 4. Piyano sonatı ve 2. Senfonisiyle birlikte Skriyabin'de Chopin etkisi bitmiş, Liszt ve Wagner etkisi kendini göstermeye başlamıştır. Tonaliteden uzaklaşan yapısı ve "Lietmotif" (bir ezginin belirli aralıklarla kendini tekrar etmesi) düşüncesi, op. 30 4. ve op. 53 5. sonatlarında sıkça kullanılmıştır. Üçlü armonik yapısı kendini dördü armoniye bırakmaktadır. Bu armonik değişim zaman içerisinde gelişmektedir. Eksik beşli ve artık beşli aralıkların komşu seslerle geçici olarak gezmesi, 9'lu dominant ve alterasyon seslerin sıkça kullanılması çok yaygındır. Disonansların giderek artması da özgürlüğün bir göstergesi olarak görülmektedir (Pamir, 1993: 131).

Şekil 13. Skriyabin'in Orta Dönem nota yazımı (op. 31 no. 1 prelüd)



1903 yılı Skriyabin'in yaşamındaki belki de en verimli yıldır. Dokuz ayda dört sonat, 3. Senfoni ve çok sayıda etüd, prelüd, vals ve şiir dahil, op. 30'dan 43'e kadar olan parçaların hepsini bu yıl yazmıştır (Hull, 1916: 605).

20. yüzyılın başlarında Skriyabin, eserlerinde pentatonik gamı, yani tam ses gamını da çok sık kullanmıştır.

Şekil 14. Tam ses gamı

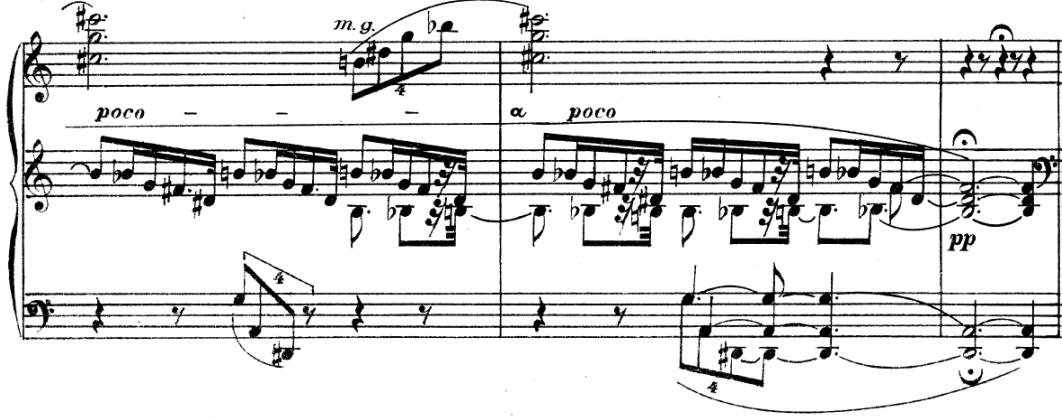


Bestecinin son dönemi olan "Prometheus Döneminde", kendini aşan armoniler, tonalite ve teknik farklılıklar kendini belirgin bir şekilde hissettirir. Aynı zamanda sınırlarını aştığı, iyilik ve kötülüğü karşıt olarak anlattığı, simgesel bir anlatım içine girdiği dönemidir. Simgesel anlatımın en güzel örneği "Promethee Ateşin Şiiri" (1910) eseridir. Bu eserinde Skriyabin, orkestra, koro, org, piyano, ışık ve renk kullanmıştır. Bu eser, müzik tarihi bakımından da bir dönüm noktası olmuştur. Hatta New York konserinde bir kadının kalp

krizi geçirerek öldüğü bile bilinmektedir (Pamir, 1993: 247). Kendi yarattığı meşhur Prometheus akoru da bu eserde sık sık duyulmaktadır.

Şekil 15. Skriyabin'in Son Dönem nota yazımı (piyano sonatı op. 66 no. 8)

(20, 21 ve 22. ölçüler)



Skriyabin'in 1914 yılında bestelediği son dönem yapıtlarından biri olan "Ateş Doğru" adlı piyano için şiirini yorumlayan dünyaca ünlü piyanist Vladimir Horowitz eserle ilgili şöyle der: "Bu göz kamaştırıcı müzikle Skriyabin, ateşin gizemli gücünü yansıtırken bir yandan da tüm insanlığı yok edecek atom bombasının kehanetini yapmaktadır" (İlyasoğlu, 1999: 173).

5.3.1. Skriyabin'in Piyano Eserleri

A. Skriyabin'in piyano eserleri kronolojik olarak şu şekilde sıralanmaktadır:

- 1881 Re minör Kanon
- 1884/85 Noktürn: As Dur
- 1885/86 Vals; Op. I, f moll
- 1886 Fantezi – Sonat: gis moll
- 1886 Mazurka: F Dur
- 1886/89 Mazurka: h moll
- 1887/89 Sonat: es moll
- 1887/89 Op. 2 üç parça
- 1887/89 Prelüd H Dur

- 1887/89 Impromptu a la Mazur: C Dur
- 1889 “Feuillet d’Album” (Albüm Yaprağı): As Dur
- 1889 Op. 3/ 10 Mazurka
- 1892/93 İki piyano için Fantezi: C Dur
- 1887/92 Allegro Appassionato: Op. 4 es moll
- 1890 Op. 5 iki Noktürn
- 1892 Füg: e moll
- 1891/92 Op. 6/1. Sonat: f moll
- 1891/92 Op. 7/2 Impromptu a’la Mazur
- 1894 Op. 8/12 Etüd
- 1894 Op. 9 iki parça: Prelüd cis moll/ Noktürn Des Dur (sol el için)
- 1894 Op. 10/2 Impromptu: Fis Dur – A Dur
- 1888/96 Op. 2/24 Prelüd
- 1895 Op. 12/2 Impromptu: Fis Dur – b moll
- 1895 Op. 13/6 Prelüd
- 1895 Op. 14/2
- 1895/96 Op. 15/5 Prelüd
- 1894/95 Op. 10/5 Prelüd
- 1895/96 Op. 17/7 Prelüd
- 1896 Op. 18 Allegro de Concert: b moll
- 1892/97 Op. 19/2. Fantezi Sonat: gis moll
- 1896 Op. 20 Piyano Konçertosu: fis moll
- 1897 Op. 21 Polonez: b moll
- 1897 Op. 22/4 Prelüd
- 1897/98 Op. 23/3. Sonat: fis moll

- 1898/1900 Op. 25/9 Mazurka
- 1900 Op. 27/2 Prelüd
- 1900/01 Op. 28 Fantezi: h moll
- 1903 Op. 30/4. Sonat: Fis Dur
- 1903 Op. 31/4 Prelüd
- 1903 Op. 32/2 Poem
- 1903 Op. 33/4 Prelüd
- 1903 Op. 3 Poem Trajik: b moll
- 1903 Op. 35/3 Prelüd
- 1903 Op. 36 Poem Sataniq: C Dur
- 1903 Op. 37/4 Prelüd
- 1903 Op. 38 Vals: As Dur
- 1903 Op. 39/3 Prelüd
- 1903 Op. 40/2 Mazurka
- 1903 Op. 41 Poem: Des Dur
- 1903 Op. 42/8 Etüd
- 1904 Op. 44/2 Poem
- 1904/05 Op. 45/3 parça "Feuillet d'Album" (Albüm Yaprağı)
- 1905 Op. 46 Scherzo: C Dur
- 1905 Op. 47 Quasi Vals: F Dur
- 1905 Op. 48/4 Prelüd
- 1905 Op. 49/4 Parça
- 1905 "Feuillet d'Album" (Albüm Yaprağı): Fis Dur
- 1906 Op. 51/4 Parça
- 1906/07 Op. 52/3 Parça

- 1907 Op. 53/5. Sonat: Fis Dur
- 1907/08 Op. 56/4 Parça
- 1907/08 Op. 57/2 Parça
- 1909/10 Op. 58 “Feuillet d’Album” (Album Yaprağı)
- 1910 Op. 59/2 Poem – Prelüd
- 1911/12 Op. 61 Poeme-Noktürn
- 1911 Op. 62/6. Sonat
- 1911/12 Op. 63/2 Poem
- 1911 Op. 64/7. Sonat (Beyaz Ayin)
- 1911/12 Op. 65/3 Etüd
- 1912/13 Op. 66/8. Sonat
- 1912/13 Op. 67/2 Prelüd
- 1912/13 Op. 68/9. Sonat
- 1912/13 Op. 69/2 Poem
- 1912/13 Op. 70/10. Sonat
- 1914 Op. 71/2 Poem
- 1914 Op. 72 “Vers la Flamme”
- 1914 Op. 73/2 Dans
- 1914 Op. 74/5 Prelüd (Pamir, 1993: 279-281).

5.4. Felsefesi

Skriyabin, besteci ve piyanist olması dışında felsefeci olarak da ele alınması gereken bir müzisyendir. Çünkü idealleri, düşünce yapısı ve felsefeye olan merakı, eserlerine yansımıştır. Skriyabin ilk döneminde Romantik olsa da sonradan bu tutumunu ikinci plana atmıştır. Yeni müziğe doğru giden yolda ise birçok besteciye yol göstermiştir.

Felsefi açıdan ilk dönem eserlerini Hıristiyanlık etkisiyle, orta ve son dönem eserlerini ise “insanüstü” kavramlarla birleştirmiştir. Kendini geçme, aşma, yükselme, başka bir âleme ulaşma ve bunun sonucunda sonsuzluğa varma isteğindedir. Skriyabin gizemsellik olgusunu benimsemiştir ve gizemci düşüncede varoluşun, sürekli değişim içerisinde

olduğunu söylemektedir. Bunu da canlı ve cansız bütün varlıkların, tek bir varlığın çeşitli görünümü olarak açıklamaktadır. Ruh dünyasını, nesnel gerçeklikten önde görmektedir. İnsanın ruhsal titreşimlerinin, doğa olaylarının tümüne yanıt verebilecek güçte olduğunu savunmaktadır (Pamir, 1993: 129).

Besteci, Alman felsefecilerinden çok fazla etkilenmiştir. Bu felsefeciler; Kant, Leibnitz, Schopenhauer, Fichte, Schelling, Hegel ve Nietzsche'dir ve bu felsefeciler bestecinin düşünsel dünyasında büyük rol oynamıştır. Ancak içlerinde O'nu en çok etkileyenler Schopenhauer ve Nietzsche'dir. Belki de Skriyabin Nietzsche'den hakikati bulma çabası içerisinde olduğu için etkilenmiştir.

Nietzsche, yazarlık yıllarının ilk zamanlarında müzik esinini, müzik heyecanını, metafizik gerçekliğin bir aracı olarak görmüştür. Nietzsche'ye göre zenginleşmiş, ama akıl ve ahlak yönünden yozlaşmış bir milletin dirilebilmesi ancak müzik yoluyla gerçekleşebilmektedir. Nietzsche, müzik sanatını diğer sanatlara göre yukarıda görmüştür (Laserre, 2007: 7). Bu düşünce kuramı, Schopenhauer'un düşünce kuramıyla aynıdır. Schopenhauer, müziğin her şeyden önce diğer sanatlarla karşılaştırılamayacağını, çalgısal anlatımın insanlar üzerinde derin etki bıraktığını, tutkulu ve sonuna varılamaz bir kovalama duygusu içinde olduğunu söylemiştir (Laserre, 2007: 24). Skriyabin, Alman felsefecileri dışında, Teosofi felsefesi ile de ilgilenmiştir.

Görülen dünya ile görülmeyen şeylerin ilişkisini, yaşamın özüne varılmasını, birbirleriyle ilişkisi olmayan imgelerin birleştirilmesini müziğin temeli saymıştır. Bu tinsel (ruhsal) yaklaşımı Skriyabin, düşünce, müzik, ezgi ve armoni senteziyle birleştirmiştir. Besteci, eserlerin tını merkezlerini, dinamizmini, temposunu ve simgesel yönergelerini felsefi bir tutumla anlatmak istemiştir (Pamir, 1993: 130-131). O'na göre insan ruhunun gelişmesi ve olgunlaşması önemlidir. İrade gücünün, yüksek ve sınırları aşabildiği inancı temel özelliğidir.

Bu irade gücü ile ilgili olarak, bir gün köprüden geçerken yanında bulunan bir arkadaşına: "Bu köprüden aşağıya atlayarak irade gücümle havada asılı kalacağım" dediği bilinmektedir (www.gundemrusya.com, 2012).

Aydınlık-karanlık, iyilik-kötülük karşıtlığı Rus felsefesinde yer almaktadır. Skriyabin, Alman felsefecilerinden etkilendiği gibi Rus felsefesini de benimsemiştir. Rus felsefesinde iblislik sanatı; resimde, düz yazıda, şiirde ve müzikte ön plana çıkmıştır. İblislik sanatı, Skriyabin'in ruhsal dünyasının bir parçasıdır ve aynı zamanda iblislik simgesini müzikte anlatan tek Rus bestecidir. Bu yüzdendir ki Skriyabin'in müziğinde, evhamlar, halüsinasyonlar, korkular ve kuşkular derinlik kazanmıştır (Pamir, 1993: 137). Simgesel dünyasıyla, iblislik, uçma ve kendini aşma isteği gibi öğelerle gizli Romantik sanat anlayışını ortaya koymuştur. Tonaliteyi yıkan tavrı, edindiği armonik bileşenler ile bunları belirli kompozisyon tekniği kavramlarına bağlamaması ve kendi ekolünü yaratamaması onun müziğinin geri planda kalmasına neden olmuştur. Sovyetler döneminde sanatsal gerçeklikler ortaya konulmaya başlandıkça, Skriyabin'in müziği de zamanla etkisini kaybetmiştir (Pamir, 1993: 267-268).

5.5. Piyano Eğitime Katkıları

Skriyabin, bıraktığı eserlerle, yenilikçi yapısıyla piyano tekniğine ve piyano edebiyatına büyük katkılar sağlamıştır. Piyanist olmasından dolayı eserlerinde oktavlara, çift seslere, atlamalı akorlara çok sık yer vermiştir. Bundan dolayıdır ki konservatuvar piyano bölümünde belirli bir seviyeye gelmemiş olan bir öğrenciye Skriyabin çaldırarak oldukça güçtür. Ankara Devlet Konservatuvarında piyano öğretmenliği yapmış olan Mithat Fenmen (1947: 111-112) piyano öğretmenleri için hazırladığı eserler kılavuzunda, Skriyabin Prelüd'lerinin eğitimin altıncı yılında, sonat ve etütlerinin ise eğitimin yedinci yılında çalınması gerektiğini söylemiştir.

Eserlerindeki teknik geliştirici pasajlar, öğrencinin piyano eğitimine oldukça katkı sağlamaktadır. Yaşadığı yıllar içerisinde Skriyabin, piyano eğitimliği çok fazla yapmamıştır. Sadece sanatsal gücüyle dünyayı değiştirme istemine yönelmiştir. Kendi yarattığı akımla, müzik düşüncesiyle ve armonik yapısıyla özdeşleşmek istemiş, Rus müziğinin ve Rus ulusal akımının gelişmesinde önem arz etmiş olan Rus beşlerinin (Mily Balakirev, Cesar Cui, Aleksandr Borodin, Modest Musorgski ve Nikolay Rimski-Korsakov) bir parçası olmamıştır. Bundan dolayı Skriyabin'in müziği Rusya'da örnek olmuş ve kendilerine "Skriyabinistler" olarak tanıtan bir gurup besteci, kuramcı, müzikolog ve piyanist Skriyabin'in izinden gitmiştir.

Bestecinin izinden gitmiş olan Rus piyanistlerin torunları 1997 yılında Paris'te "*The Russian Conservatory Alexander Scriabin*" adında bir okul kurmuşlardır. Bu okulda yarı zamanlı, tam zamanlı ve kursiyer olarak eğitim verilmekte, ayrıca 2000 yılından başlayarak günümüze kadar olan kısımda bu okulda düzenli olarak "Uluslararası Piyano Yarışması" da düzenlenmektedir. Çoğunluğu Rus hocadan oluşan ve piyano dersleri dışında keman, gitar, elektrogitar ve balalayka için de dersler verilen okulda, Avrupa standartları doğrultusunda eğitim verildiği de bilinmektedir (www.conservatoire-russe.com, 2018).

5.6. Piyano Tekniği

Skriyabin yaşamı boyunca birçok bestecinin etkisi altında kalmıştır. Piyano eserlerine bakıldığında teknik olarak Chopin, Liszt etkileri çok açık şekilde görülmektedir. Piyano tekniğinin gelişimini sağlayan bu iki besteci (Chopin, Liszt), piyanonun sınırlarını zorlamış ve günümüzün sağlam piyanolarının icat edilmesine neden olmuşlardır. Chopin ve Liszt'in eserlerinde hızlı pasajların çok olduğu, nüans farklılıklarının uçlarda olduğu, oktav, çift ses, kromatik gamların, oktav gamlarının sıklıkla kullanıldığı bilinmektedir, bundan dolayı eserlerindeki teknik gelişim, diğer bestecilere de ışık tutmuştur. Skriyabin, teknik gelişimini bu iki besteciden almış ve kendi isteği doğrultusunda geliştirmiştir. Mazurkalarında ve valslerinde tıpkı Chopin'de olduğu gibi parmak hassasiyetini çok önemsemmiştir ve bu eserlerine bakıldığında da hafiflik ve incelik görülmektedir. Ancak sonatlarında, etütlerinde ve piyano konçertosunda teknik zorluklar çok fazladır. Aynı Liszt'de olduğu gibi Skriyabin de bu zor teknik pasajları fazlasıyla göstermiştir. İkisinin de (Liszt, Skriyabin) piyanist olması, bu durumu daha net bir şekilde açıklamaktadır. İyi bir piyano eğitimi almış olan piyanistler, Skriyabin'i rahatlıkla yorumlayabilmektedirler. Teknik pasajların çoğu el altında olduğundan, bu zorlukların üstesinden kolaylıkla gelebilmektedirler.

Dünyanın en iyi piyanistleri arasında gösterilen Vladimir Horowitz, Juliard Akademisi öğretim üyesi ve aynı zamanda radyocu olan David Dubai ile yaptığı uzun bir söyleşide; Skriyabin'in ruhsal açıdan, duyumsal açıdan, okuma ve öğrenme açısından zorluklar içerdiğini, özellikle 7. ve 8. Sonatlarının notasyon bakımından çok zor ve karmaşık olduğunu belirtmiştir (www.muziksoylesileri.net, 2012).

Rahmaninov, Çaykovski ve Skriyabin, piyano müziğinin gelişiminde önemli roller üstlenmişlerdir. Bu bestecilerin nota yazımları birbirlerine çok benzemektedir. Skriyabin'in eserlerinde, Rahmaninov'un eserlerindeki gibi geniş aralıklı akorlara, arpejlere rastlanmaktadır. Bu yüzdendir ki bir piyanistin, bu bestecileri çalabilmesi için belirli bir seviyede olması gerekmektedir. Fenmen'in dediği gibi: Herhangi bir müzik aletini başarılı bir şekilde çalabilmemiz için iki yeteneğimizin gelişmiş olması gerekmektedir. Birincisi, duyu ve düşüncelerimizi ifade ettiğimiz hissel yeteneğimiz. İkincisi ise, el, kol ve parmak rahatlığımızı sağladığımız bedensel yeteneğimiz. Bu iki özellik piyano çalmada çok büyük rol oynar. Zekâmız ve kültürümüz ne kadar gelişirse, ruhi ve bedensel yeteneğimiz de bir o kadar gelişmiş olur. İyi bir teknik bilgiye sahip olmayan birinin çalışmaları neticesiz kalır ve ilerleme gösteremez. Ancak sağlam bir teknik bilgi ve birikime sahip olan biri ise, büyük ilerleme gösterir. Ruhi hallerimiz ne kadar çeşitli olursa olsun, onları alet üzerinde ifade etmemiz teknik rahatlığımızla mümkün olur (1947: 45). Buradan da anlaşıldığı gibi Skriyabin'in eserlerinde ki teknik zorluklar, duyu yoğunlukları, kendini uç noktalarda ifade etmesi ve yorumlanması piyanistlik açısından güçtür. Teknik bilginin dışında, ruhsal ve duygusal açıdan gelişmek de önemlidir.

Sonuç ve Öneriler

Rus müziğinin önemli bestecilerinden biri olarak kabul edilen Aleksandr Skriyabin, kattığı değerler ve bıraktığı eserler açısından müzik tarihinin ve piyano edebiyatının önemli bestecilerinden biri olmuştur. Skriyabin'in gizemci ve simgeci müzik anlayışı O'na uzak geleceğin bestecisi olma unvanını kazandırmış, piyano tekniğine, armonik yapılarla ve nota yazımına getirdiği farklılıklar, O'nun karmaşık ve anlaşılması zor bir besteci olmasına neden olmuştur. Skriyabin sıradan bir müzik yeteneğine sahip olmadığı gibi kendi dönemi sanatçıları arasında da değişik bir kişilik gösterdiği düşünülmektedir.

Ünlü müzikolog ve müzik yazarı Leyla Pamir, piyano ve piyano dersi ile ilgili olan herkese seslenmek için yazdığı "Çağdaş Piyano Eğitimi" (1984) adlı kitabında, normal yeteneğe sahip bireyler için piyano edebiyatı ile ilgili bir basamaklama yapmış ve bu basamaklama da Skriyabin'i 8, 10 ve son basamak olan 11. basamağa yerleştirmiştir. Bu basamaklarda önerdiği eserler, Skriyabin'in ilk ve orta dönem yapıtlarından oluşmaktadır. Sadece 11. basamakta (son basamak) yer alan Op. 63 İki Poeme'i Skriyabin'in son dönem yapıtlarındandır. Skriyabin'in son basamaklarda yer almasının nedeni, teknik ve müzikal anlamda zor bir besteci olmasından kaynaklanmaktadır. Bundan dolayı teknik anlamda iyi gelişmiş ve müzikalitesini geliştirmiş bir piyanist daha üst basamaklardaki eserlerini yorumlayabilmektedir.

Ayrıca Skriyabin'in eserlerini iyi anlayabilmek için öncelikle eserlerini çok fazla dinlemek ve çözümlenmek gerekmektedir. Bunun yanında eserlerini iyi yorumlayabilmek için de iyi bir armoni eğitimi almak ve eserlerinin armonik yapılarını iyi incelemek gerekir. Bu armoni bilgisi, piyanistlerin Skriyabin'i daha iyi anlayıp yorumlamalarına katkıda

bulunacaktır. Skriyabin'in kendinden sonra gelen bestecilere armonik açıdan yol gösterdiği ve Çağdaş dönemin armonik yapısına öncülük ettiği, ayrıca 12 ton sisteminin bulucusu olan A. Schönberg'e ışık tuttuğu da düşünülmektedir.

Bu konuyla ilgili 1973 yılında müzikbilimci Bowers şöyle der: "Schönberg ancak Skriyabin'in öldüğü yılda bu yoldaki çalışmalarına başlamıştır" (Pamir, 1993: 27).

Öneriler;

- Aleksandr Skriyabin'in eserleri çalışılmadan önce O'na yakın olan besteciler araştırılmalıdır.
- Aleksandr Skriyabin'in önce ilk dönem eserleri çalışılmalı ve yeterli bir teknik seviyeye gelindiğinde orta ve son dönem eserlerine geçilmelidir.
- Felsefi açıdan yoğun ve gizemli olan bestecinin piyano eserlerini çalmak isteyen piyanistler önce bestecinin sanatı hakkında yeterli bilgi sahibi olmalı ve bestecinin hayatını araştırmalıdır.
- Aleksandr Skriyabin'i düşünsel anlamda anlayabilmek ve yorumlayabilmek için, O'nu anlayabilecek olgunlukta bir insan ve gelişmiş bir piyano tekniğine sahip olmak gerekmektedir.

Kaynakça

- Bahadır, S. İ. (2008). *20. Yüzyılın Çağdaş Bestecilerinden Kara Karayev'in Hayatı: Yedi Güzel ve Yıldırımlı Yollarla Balelerinin İncelenmesi*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar.
- Barutcu, M. (2013). *19. Yüzyıl Post-Romantik Bestecilerinden Aleksandr Skriyabin'in Op. 62 No. 6 Piyano Sonatının İncelenmesi*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar.
- Baştuğ Şen, S. (1999). *Piyano Tekniğinin Biyomekanik Temeli*, İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Bilen, S. (1995). *İşbirlikli Öğrenmenin Müzik Öğretimi ve Güdüsel Süreçler Üzerindeki Etkileri*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir.
- Cebeci, S. (2010). *Bilimsel Araştırma ve Yazma Teknikleri*, (3. Basım). İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Ercan, N. (2008). *Piyano Eğitiminde İlke ve Yöntemler*, Ankara: Sözkese Matbaası.
- Erdem, R. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Biyografi Kullanımı*. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Niğde.
- Feridunoğlu, L. (2005). *İz Bırakan Besteciler Yaşamları ve Eserleri*, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Fenmen, M. (1947). *Piyanistin Kitabı*, Ankara: Akba Kitabevi.
- Gombrich, E. H. (1997). *Sanatın Öyküsü*, (16. Basım). (Çev. E. Erduran ve Ö. Erduran) İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.
- Gültek, B. (2007). *Piyano/ Bir Çalgının Anatomisi*, Ankara: Epilog Yayıncılık.
- Hull, A. E. (1916). "A Survey of the Pianoforte Works of Scriabin", *The Musical Quarterly*, 2(4): 601-614.
- İlyasoğlu, E. (1999). *Zaman İçinde Müzik*, (5. Basım). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Laserre, P. (2007). *Nietzsche'nin Müzik Üzerine Düşünceleri*, (3. Baskı). (Çev. İ. Usmanbaş),

İstanbul: Pan Yayıncılık.

Leikin, A. (2011). *The Performing Style of Alexander Scriabin*, USA: Ashgate Publishing.

Pamir, L. (1984). *Çağdaş Piyano Eğitimi*, İstanbul: Beyaz Köşk Yayınları.

Pamir, L. (1993). *Skriyabin/Piyano Yapıtlarındaki Evrim ve Düşünce Dünyası*, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Pamir, L. (1998). *Müzikte Geniş Soluklar*, (2. Basım). İstanbul: Boyut Yayıncılık.

Parasız, G. (2001). *Türkiye’de, Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerinde Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşlerine Göre Ana Çalgı Keman Eğitiminde Karşılaşılan Sorunların İncelenmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.

Say, A. (2001). *Müziğin Kitabı*, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Say, A. (2005a). *Müzik Sözlüğü*, (2. Basım). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Say, A. (2005b). *Müzik Ansiklopedisi*, (3. Cilt). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Say, A. (2006). *Müzik Tarihi*, (6. Basım). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Say, A. (2010). *Müzik Nedir, Nasıl Bir Sanattır?* (2. Basım). İstanbul: Evrensel Basım Yayın.

Selanik, C. (2010). *Müzik Sanatının Tarihsel Serüveni*, (2. Basım). İstanbul: Doruk Yayıncılık.

Sözer, V. (1986). *Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Şeker, S. S. (2011). *9-11 Yaş Grubu Çocuklarda Orff Schulwerk Destekli Keman Eğitiminin Keman Dersine İlişkin Tutum, Öz Yeterlik, Öz Güven ve Keman Çalma Becerisi Üzerindeki Etkileri*, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir.

Türkmen, E. F. (2017). *Müzik Eğitiminde Öğretim Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi.

İnternet Kaynakları

www.gundemrusya.com (Erişim tarihi: 03.12.2012 ve 04.12.2012).

www.toros.home.anadolu.edu.tr (Erişim tarihi: 13.11.2012).

<http://www.conservatoire-russe.com> (Erişim tarihi: 12.03.2018).

www.muziksoylesileri.net (Erişim tarihi: 11.12.2012).